

ŠILDYMAS

Ir labiau šalo, ir daugiau mokėjo

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos duomenimis, šį sausį didžioji dalis daugiabučių namų gyventojų, kurie šilumos suvartoja daugiausiai šalyje, šildėsi kur kas mažiau nei pernai, o sutalpė palyginti nedaug. Pavyzdžiui, pernai tokiuose namuose 60 kv. m ploto butui šildyti prireikė iki 3405 kWh energijos per mėnesį, o šiemet – jau tik 2775 kWh. Tačiau rekordinė šilumos kaina tokio ploto buto neekonomiškame name šeiminingams vis tiek siekė apie 900 Lt: pernai metų šildymo rekordas buvo 991 Lt, o šiemet maksimali sąskaita siekė 873,1 Lt. Kai kuriuose senos statybos nerenuotuose namuose sutalpyti nepavyko net ir labai stengiantis. Pavyzdžiui, į daugiausiai

šilumos suvartojančių namų sąrašą patenkančio Šiaulių Vilniaus g. 213A namo gyventojai 60 kv. m plotui šildyti šį sausį išleikė 200 kWh mažiau energijos nei pernai, bet gavo 100 Lt didesnes sąskaitas. Pasak Lietuvos energetikos konsultantų asociacijos prezidento dr. Valdo Lukoševičiaus, vienintelė išeitis yra tokių namų renovacija, kuriai ryžęsi gyventojai gyvena kur kas šilčiau ir patogiau, o už šildymą moka iki dešimties kartų mažiau. Pavyzdžiui, ekonomiškose daugiabučiuose pati mažiausia sąskaita už 60 kv. m ploto buto šildymą siekia vos 62 Lt/mėn., o mažiausias energijos suvartojimas tokiuose butuose daugeliu atvejų per mėnesį neviršija 300 kWh. ●

Mokesčiai už 60 kv. m ploto buto šildymą per mėnesį (Lt, sausio mėn. duomenimis)

	Renovuotame name	Nerenuotuotame name
2011 m.	nuo 74,42	iki 991
2012 m.	nuo 62	iki 873

Šaltinis: Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija

PASKOLOS

Baimė skolintis pralenkė mirties baimę

24 proc. jaunų britų (16–25 metų) teigia labiau už viską bijantys banko paskolos. Mirties baimę,

tik kas antras. Kita vertus, šio banko atstovų teigimu, anksti daryti išvadas apie jaunimo skolinimosi įpročių kaitą,

kaip pagrindinę, nurodė tik 4 proc. respondentų. Tai atskleidė Jungtinės Karalystės jaunimą vienijančios organizacijos „YouthNet“ apklausos duomenys. Paskolų baimė jaučiama ir Jungtinėse Amerikos Valstijose: tai atsiliepia nekilnojamojo turto rinkai, nes jaunimas nebenori po studijų imti paskolų būstui. Paskolų nekilnojamojam turtui įsigyti JAV išduodama mažiausiai nuo 2004 m., nors būsto kainos šiuo metu yra labai palankios. Lietuvoje jaunimo nenoras skolintis taip pat didėja, tačiau ne taip stipriai. „Swedbank“ pateikia duomenis, kad iki krizės dvi iš trijų būsto paskolų jų banke paimdavo žmonės iki 30 metų amžiaus, o dabar tokių –

nes įpročiai dar tik formuojasi. Vis dėlto „Swedbank“ vyr. ekonomistas Nerijus Mačiulis patvirtino, kad dabar tiek jauni, tiek vyresni lietuviai į paskolas žiūri daug konservatyviau nei iki sunkmečio. Jam pritaria ir DNB banko pardavimo valdymo departamento vadovė Lijana Žmoginaitė. „Tendencija labai aiški – ne tik jauni, bet visi Lietuvos gyventojai daug atsargiau skolinasi. Pavyzdžiui, anksčiau jaunimo pamėgti greitieji vartojimo kreditai dabar imami labai atsargiai, jų rinka sumažėjusi. Keičiasi žmonių suvokimas, kas yra skola. Skolinamasi tik tada, kada tikrai reikia. Tai yra išmoktos krizės pamokos“, – neabejoja ekonomistė. ●

KOMENTARAS

Maisto kainos Lietuvoje: ateities perspektyvos

Justas Gavėnas, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ mažmeninės prekybos ekspertas

Pastaruoju metu žiniasklaida mirga pranešimais apie maisto produktų kainas Lietuvoje. Metas pažvelgti faktams į akis – daugelis maisto produktų brangsta jau nuo 2006 m., ir jokios sensacijos čia nėra.

Remiantis Statistikos departamento ir Eurostato duomenimis, pastaruosius penkerius metus (2006–2011) Lietuvoje labiausiai brango duonos gaminiai, nealkoholiniai gėrimai, mėsa ir žuvis bei jų produktai, pienas ir jo gaminiai. Na, o atpigo vaisiai ir daržovės.

Panagrinėjus Lietuvos gamintojų savikainą matyti, kad žaliavų, medžiagų, degalų bei prekių, skirtų perparduoti, įtaka nuo 2005 iki 2011 m. pabaigos padidėjo atitinkamai nuo 65 iki 79 proc. Reikia pripažinti, kad auga ne tik išteklių dalis savikainoje, bet ir patys išteklių. Ir tai ne tik žaliavos, bet ir degalai (pavyzdžiui, 2008 m. pabaigoje dyzelino kaina mažmeninės prekybos taškuose buvo 2,90 Lt/l, o 2012 m. kaina viršija 4,50 Lt/l. Taigi vien degalų kainos išaugo 55 proc. Dabartinės šilumos ir elektros energijos išteklių kainų tendencijos taip pat nežada nieko pozityvaus.

Maisto produktų gamintojų bendrasis pelningumas nuo 2005 iki 2011 m. trečiojo ketvirčio krito nuo 22 iki 13,4 proc. Kita vertus, pelningai dirbančių gamintojų dalis tarp visų įmonių šiuo laikotarpiu padidėjo nuo 63 iki 83 proc. Palyginti su visa šalies apdirbamąja gamyba, pelningai dirbančių įmonių maisto ir gėrimų gamybos srityje padaugėjo. Tikėtina, kad tam įtakos turėjo išaugęs vadybos lygis šiose įmonėse.

Tiek maisto produktų gamintojų pardavimo pajamos, tiek savikaina nuo 2005 iki 2011 m. padidėjo beveik dvigubai. Bendrasis pelnas vertine išraiška didžiausias buvo 2007 m. pabaigoje. Nuo 2008 m. bendrasis pelningumas su nedideliais svyravimais didėja, tačiau vertine išraiška nėra pasiekęs 2007 m. lygio.

Mano nuomone, maisto produktų kainos Lietuvoje kyla ir kils dėl kelių esminių priežasčių:

- ♦ išorinės paklausos – didėjančios maisto produktų ir jiems gaminti reikalingos žaliavos paklausos už ES ribų (Kinijoje, Indijoje, Pietų Amerikoje, Afrikoje, Jungtiniuose Arabų Emyratuose);
- ♦ didėjančios savikainos, kurią lemia kylančios degalų ir energijos kainos;
- ♦ maisto, kaip būtinosios prekės, statuso – santykinio gyventojų neįtakojamumo kainoms: Lietuvos namų ūkio išlaidų krepšelyje maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai sudaro 27–30 proc., o daugelyje ES valstybių – tik 15 proc. išlaidų;
- ♦ griežtėjančio reguliavimo maisto saugos ir kokybės klausimais ES;
- ♦ mažėjančių žaliavos auginimo išteklių: atsinaujinančių energijos šaltinių skatinimas lemia didesnę biomasės paklausą, tuo tarpu intensyvesnis žemės naudojimas energijos išteklių gamybai mažina maisto produktams gaminti būtinos žaliavos pasiūlą, o sykiu didina jos kainas;
- ♦ kova su šešėline ekonomika: kuo geresni bus šešėlio mažinimo rezultatai, tuo aukštesnės bus maisto produktų kainos dėl savikainos didėjimo arba konkurencijos mažėjimo;
- ♦ geros vadybos maisto produktų gamintojų ir prekybininkų lygmeniu;
- ♦ mažos konkurencijos Lietuvoje ir santykinai mažos rinkos, kurioje gamintojai ir mažmenininkai yra galingesni už pirkėjus, o žaliavos augintojai – visiškai neorganizuoti bei silpnai žaidėjai. Ar žinote nors vieną stiprų pirminės grandies (ūkininkų) prekės ženklą, kuris kaip lygus su lygiais galėtų kovoti prekybos tinkle lentynose?

Vis dėlto nebūkime tokie pesimistai. Jei žaliavų augintojai būtų geriau organizuoti, tai maisto produktų kainos kiltų dar labiau nei dabar, nes jie dindintų savo derybinę galią prieš supirkėjus.

Tad kas mūsų laukia? Egzistuoja toks vadybos terminas – „galia rinkoje“. Kas valdo pagrindinį pinigų srautą, tas ir užsako muziką – diktuoja maisto produktų kainas. Ir tai tikrai nėra nei pirkėjai, nei žaliavų augintojai. Tokia yra naujoji realybė. Vienintelė dilema, kurią turime spręsti, – ar imsime uždirbti daugiau ir gyvensime kaip dauguma europiečių, ar kitų prekių gamintojai susimąžins savo kainas, kad už likusius pinigus dar įstengtume nusipirkti drabužių ir kitų pragyvenimui būtinų prekių, nes maisto produktų kainos dar tikrai kils. ●